

Om det engelske Landbrug. *)

(Af J. L. Hansen, Sognepræst til Glostrup.)

1ste Deel. Landeiendoms Bestaaffenhed i England.

Sammes Størrelse, o. s. v.

Besiddelsesret. Den Ret, hvormed Jord besiddes i dette Land, er oprunden af Lehnsvæsenet og har været væsentlig forskjellig til forskjellige Tider. For nærværende Tid er Landeiendom af tre Slags: Selveiendom, Arvefæste og Fæste eller Forpagtning. Et Gods, som uden alle Vilkaar tilhører sin Eier og som denne besidder ligefrem under Kronen, eller rettere, under Landets Lov og Constitution, kaldes en Selveiendom. Men Selveiendom kan ogsaa være bunden til regelmæssige og fastsatte aarlige Betalinger, paa det nær, at den ikke kan paalægges forhøiet Afgift, ikke Krigsstyr, **) og ikke kan confisteres. Arvefæstegodsfer besiddes af en Undersaat, som Deel af et Kongerige, Stamgods eller Herregaard, og ere udsatte for Forhøielse i Afgifter i Anledning af Dødsfald, Afstaaelser og andre saadanne Omstændigheder,

*) Udbraget af: A statistical account of the British Empire by I. R. McCulloch, Esq., London 1837.

**) Jeg veed ikke, om jeg har truffet den rette Betydning af Ordet herint, hvorved ogsaa kan forstaaes det bedste Stykke Dvæg, Hest eller deslige, som Fæstebonden eier paa sin Dødsdag, og hvilket tilfalder Jorddrotten efter en gammel Skik.

J. L. H.

i Overeensstemmelse med Bedtægterne af det Kongerige, Stavgods eller Herregaard, hvoraf de udgjøre en Deel. Fæsteeiendom er af forskjellig Slags, saasom: langt Fæste, f. Ex. paa 1000 Aar; Livsfæste med en bestemt Indfæstning eller under visse Indskrænkninger ved sammes Fornyelse; Livsfæste med en uvis Indfæstning, som betales til Proprietairen eller anden Superieur; i dette Tilfælde forbeholder den Sidste sig blot en aarlig Afgift efter Overenskomst, da Fæsteren har maattet erlægge en Sum Penge for at erholde Fæstet og Ret til dets Afstaaelse. Et Fæste uden saadan Ret til Afstaaelse eller Overdragelse til en Anden kaldes ikke en Besiddelse.

Landeieendommens Størrelse, Grundeieeres Antal o. s. v. Landeieendomme ere overordentlig forskjellige i Størrelse og Værdi i de fleste Dele af England. Det største Gods i Kongeriget kan give en Indtægt af 100,000 Pund eller derover om Aaret; der gives ogsaa Landbrug af langt ringere Størrelse, lige ned til en aarlig Indtægt af 40 Shilling. I nogle Provindsfer er Grundeieendom mere, i andre mindre udstykket. Men i det Hele troer man at kunne med Sikkerhed bekræfte, at den allerstørste Deel af Kongeriget er udparcelleret i Eiendomme af mindre end 1000 Punds aarlig Indkomst. — Dr. Beefe, hvis Bidnesbyrd i denne Henseende fortjener Tiltro, anslog det hele Antal af Grundeiere i England og Wales til 200,000, og, da han antager Kongerigets Totalindkomst at være 30,000,000

Pund aarligen, vil Middelftørrelsen af aarlig Indkomst for Enhver i Egenkab af Grundeier blive 150 Pund, og, naar der sees hen til, at nogle faa have meget Mere, følger deraf, at mange maae have en stor Deel mindre. Heraf kommer det, at Faa føre et mere arbeidsomt Liv eller ere mere nødte til at afholde sig fra alle Overdaadigheds=Mydelser, end Eierne og Besidderne af smaae Landeiendomme. Intet kan i Sandhed være mere feilagtigt, end at antage, som almindeligen er Tilfældet, at Grundeierne i England ere en overordentlig velhavende og yderlig doven (mageelig) Folkklasse. Disse Egenkaber kunne vel passe paa nogle Enkelte iblandt dem, men langt fra ikke paa dem alle.

Guds af det større Slags bestyres i Almindelighed af Forvaltere. Meget kommer selvfølgelig an paa den Skjønsonhed, hvormed disse vælges. De maae ikke alene være vel bevandrede i alle de meest bifaldede Grundsætninger for ethvert Slags Agerbrug og Dvægavl, men ogsaa i Regnskaber, Lovgivning i Henseende til Fæster, offentlige Byrder, Fattigvæsen o. s. v. I det Hele kan man ansee de engelske Forvaltere for en meget agtværdig, vel oplyst og nyttig Klasse af Menneker.

2den Deel. Landbodistricter. — Størrelse af Jordbrug. — Conditioner ved Fæster. — Bygninger og Tegn o. s. v.

Landbodistricter. Med Undtagelse af Wa-

les kan England, betragtet fra Agerdyrknings Synspunkt, deles i 6 Landbodistricter, hvorved forstaaes Strækninger, der adskille sig fra hverandre i Eensformigheden eller Ligheden af Jordens Behandling og Anvendelse enten til Græsning, Faarehold eller til Pløieland, eller en Forening af begge Dele, eller til Frembringelsen af nogen særegen Artikel, saasom Meieriproducter, Frugters Afpresning o. s. v. Disse 6 Landbodistricter ere det nordlige, vestlige, mellemste, østlige, sydlige og sydvestlige.

Foruden denne almindelige Inddeling kan ved Landets Classificering fornemmelig tages Hensyn til de 3 Hovedgrene af landlig Industrie: Agerdyrkning, Meieri og Tillæg og Fodning af Kreaturer, derunder Faareavl, hvorved maa bemærkes, at i de fleste Egne drives meer end een af disse Dele, og undertiden alle tre. I Wales, der især adskiller sig fra England ved sin bjergige Overflade og en større Fugtighed af dets Klima, anvendes Bjergene og Heberne fornemmelig til Græsning for Faar og magert Dvæg, Dalene og de lave Jorder til en Blanding af alle 3 ovennævnte Arter af Landbrug. Men i Almindelighed staaer Agerbruget i Wales paa et lavere Trin end i noget andet District af Storbritannien.

Jordbrugenes Størrelse. Man har ventileret meget om, hvilken Størrelse af Jordbrug der er den meest passende, uden at det isvrigt har været muligt at komme til noget nøiagtigt Resultat i denne Henseende. Meget maa vel i Almindelighed komme

an paa de Formaal, man ved Avlsbruget har for Die, Meget ogsaa paa andre Omstændigheder og det Meste maaskee paa Størrelsen af Jordbrugerens Driivscapital. Men selv i det Tilfælde, at tilstrækkelig Capital er tilstede, vil Avlsbrugs passende Størrelse dog endnu allermest være afhængig af, hvor stor en Strækning Land den Enkelte maatte befindes duelig til at bestyre paa den bedste og for rigtigst anseete Maade. De fleste practiske Landmænd i England synes at være af den Formening, at den meest passende Størrelse kan ansættes til imellem 400 og 600 eller med et Middeltal, til 500 Acres*). Denne Formening er vel bleven heftigen imodsigt, og man har paaستاet, at Statens Tarv bedst fremmes ved smaae Avlsbrug, saasom fra 15 til 30, 40 eller 50 Acres. Imidlertid er der dog et langt større Antal af de meest erfarne Landmænd, der have overordentlig Meget imod Udstykningsystemet, og det mest af den Grund, at, under ellers lige Omstændigheder, det Landbrugssystem viensynligen maa være det bedste, som frembyder meest Leilighed til Forbedringer, som tillader Arbeidets Fordeling at bringes til den videste Udstrækning og som sætter Besidderen istand til at benytte sig af enhver ny Forbedring, enhver fornyet Kethed i Production, hvilket, Alt i Forening, ikke kan udfores uden af store og velha-

*) Een Dags Pløining i England eller 4840 Svadrat-Yards, hver Yards til 3 Fod.

vende Jordbrugere. Af Vigtighed ved dette Spørgsmaals Besvarelse er ogsaa den Grund anseet, at smaae Jordbrug ikke staae deres Besiddere tilstræffelig Beskjæftigelse undtagen maaskee i Sædetid og Høst. Bestaaer altsaa et Land af mange meget smaae Avlsbrug, kunne Besidderne af det ene, om de end hjemme Intet have at bestille, ikke gaae til et andet for at søge Arbeide, og henfalde imidlertid til Dovenskab, for det meste ogsaa til Lidelighed og blive derved uskikkede til den vedholdende og kraftige Anstrængelse, hvortil Naturen vænnes hos dem, der boe i Districter, hvor en passende Fordeling af Arbeider, paa Grund af de større Avlsbrug, til alle Tider kan finde Sted. Exempler herpaa afgive Smaaforpagterne i de skotske Høilande og Huusmændene i Irland. Disse ere en uforbederlig, ørkesløs Mennefsklasse, som besidder alle Civilisationens Laster, men faa af dens Dyder. „Deres Familier,“ siger en troværdig Forfatter, „ere samtlige klædte i Pjalter, deres Børn uopdragne. Bindskibeligbed er udfjendt iblandt dem, deres Boliger ere opfyldte af Smuds. Det Arbeide, som udkræves til deres smaae Forpagninger, optager kun en liden Deel af deres Tid, men de ere saa skjændig dovne og ligegyldige, at, medens Folk fra andre Districter bruges til Fiskeri, til at benytte Tangen til Gjødning, Salt (Soda) o. s. v. og maae betales dyrt derfor, kan Ingen af dem væges til at paatage sig saadanne Arbeider.“ Og Hr. Wakefield fortæller, at i Irland, skjøndt hele

Huusmandsbefolkningen har Intet uden Kartoffelavl-
 len at leve af, sammes Dovenskab gaaer saavidt, at
 de hyppigen lade Kartofferne ligge i Jorden, indti
 de beskades eller endog ødelægges af Frosten. Og
 saa synes det overflødig at vise det Falske i de Klæ-
 ger, som føres mod store Aolsbrug af den Grund,
 at de hindre Folkeformerelsen, efterdi tvertimod en
 forbedret og indsigtfuld Bestyrelse efter de bedste
 Grundsætninger, der paa saadanne kunne bringes i
 Udøvelse, foranlediger Frembringelse af et langt større
 Product, og hvad der har denne Virkning, nødven-
 digviis maa høilig gavne istedetfor at skade Folkefor-
 merelsen.

Aolsbrugene i England synes derfor i Almin-
 delighed at være af en Middelsørrelse. I adskillige
 Landskaber gives der nogle meget store, men endogsaa
 der, og i Almindelighed hele Kongeriget igjennem,
 har Antallet af de smaae og dem af Middelsørrelse
 en meget afgjort Overvægt. Ifølge Hr. Youngs
 Bidnesbyrd i hans Reise i de nordlige Pro-
 vindser i 1769 synes Middelsørrelsen af Forpagt-
 ningerne i samme at have været 287 Acres, og ri-
 meligviis er dette ikke langt fra deres Sørrelse for
 nærværende Tid; thi, skiondt i adskillige Tilfælde
 smaae Aolsbrug have været sammenlagte, ere imid-
 lertid nogle af de meget store northumberlandste blevne
 udstykkede; og ifølge Hr. Young i hans Østlige
 Reise synes Forpagtningernes Middelsørrelse, naar
 undtages 9 meget store Schæferier fornemmelig i
 Dorsetshire, at kunne anslaaes til 342 Acres.

Af de under sidste Folketælling samlede Lister erfares, at der i 1831 vare i England ifkun 141,460 Grundeiere, som holdt Arbeidsfolk, og 94,883, som ingen holdt, tilsammen 233,343, hvorved, da Englands hele Areal, med Undtagelse af Wales, udgjør 32,247,680 Acres, udfommer $136\frac{1}{2}$ Acres som Middelførrelse af Avlsbrugene i hele Kongeriget. Men dette Resultat er ikke ganske nøiagtigt. Thi Mange eie Lyststeder med nogle Acres Land til, skjøndt de have Forretninger langt derfra, undertiden i et andet Sogn, hvilket især er Tilfældet i en stor Omkreds af Hovedstaden; mange eie Huse og smaae Jordlodder i alle Dele af Landet, ihvorvel de drage deres Hovedindkomster fra andre Kilder. Naar det meget betydelige Antal af disse drages fra den agerdyrkende Klasse, til hvilken, egentlig talt, ingen af dem henhører, vil Middelførrelsen af Avlsbrugene sandsynligviis derved stige til 150 eller 160 Acres.

Grundbesiddelse uden Eiendomsret.*)

a. Fordelene ved Fæste. Der er maaffee ikke en eneste Omstændighed, hvoraf Agerdyrkningens Held og Landalmuens Vel saameget afhænger, som Bestaffenheden af den Contract, der oprettes imellem Godseieren og den, til hvem hans Jorder overdrages. Begge Parters Interesse, skjøndt i mange Dele den samme, er i andre væsentlig forskjellig. Banstelig er det derfor at udfinde Midler, hvorved disse

*) Occupancy of land by tenants.

Interesser kunne forenes og bestaae ved Siden af hinanden. Men denne Banskkelighed er ikke uovervindelig, og Forpagtningscontracter paa en lang Aarrække og under passende Vilkaar i Henseende til Afgiwt og Dyrkningsmaade synes at være vel beregnede paa ligemeget at fremme Godseierens, Brugerens og det Offentliges Vel. Thi den, som er sikret i Besiddelsen af sin Forpagtning for en fastsat og betydelig Tid, har enhver Opmuntring til at anstrænge sig og anvende baade Capital og hvad Indsigt han har, til dens Forbedring. Men en Forpagter paa ubestemt Tid, som kan sættes fra sin Forpagtning naarsomhelst og ingen Sikkerhed har for, at han kan høste Fordelen af sine Forbedringer, foretager ingen saadanne. Selv i det Tilfælde, at han skulde samle en liden Capital, hvilket dog sjældent indtræffer, anvender han den enten til andre Ting, eller han leier sig noget mere Jord, men vogter sig vel for at udlægge Noget til andre Forbedringer, end saadanne, som love ham en siebliffelig Fordeel. Der kan derfor ikke være noget Spørgsmaal om, at Fæste paa et bestemt og betydeligt Antal Aar er af den yderste Bigtighed for Agerdyrkningsen; og Alle, som ere Kjendere af denne Sag, forsikre, at dette System i England har virket Mere til sammes Forbedring end alle de andre Opmuntringer, man dertil har givet.

Det Udtryk *Peiere* paa ubestemt Tid,*) anven-

*) tenant at will.

des undertiden temmelig uegentligen paa Jordbrugere, som intet Fæste have, men som desuagtet, efter Godsets eller Districtets Sædvane eller ifølge Godseierens Løfter, have en taalelig Sikkerhed for, at de ikke vilkaarligen skulle blive udkastede og at deres Afgiøvt ikke skal blive forhøiet strax, saasnart de foretage nogen Forbedring. Imidlertid er Sikkerheden ved et saadant Jordbrug endnu meget langt fra at ligne den, som høves ved et Fæste, og derfor vil, som Hr. Loudon meget rigtigt har bemærket, ingen fornuftig Mand, under saadanne Omstændigheder, anvende sin Formue til at forbedre en Andens Eiendom.

b. Vilkaar for Dyrkningsmaaden. Stor Meningsforskjellighed har fundet Sted i denne Henseende. De, som benegte Gavnligheden af at forestrive Fæsterne deslige Vilkaar, paastaae, at, da de i Almindelighed dicteres af Godseieren, der sjældent kjen-der noget til en Forpagters practiske Arbejder, bygges de gjerne paa feilagtige Anskuelser og blive enten til Plage for Forpagteren eller umulige at overholde; at disse dog sjældent kunne tvinges til streng Opsyldelse af Conditioner, og, hvis dette endog var muligt, vilde derved forvandles til blotte Maskiner; at de derved vilde forhindres i at benytte saadanne Opdagelser, der maatte gjøres i Løbet af deres Forpagtningstid og at de, hvis det gjordes dem ganske umuligt at afvige fra en forestreven Dyrkningsmaade, vilde tabe al Interesse for Agerdyrknings Fremgang og blive ligegyldige for enhver Art af Forbedring.

Men disse Indvendinger, skjøndt fremtvungne ved adskillige høie Autoriteter, have kun en saare liden Bægt. Regler for Dyrkningsmaaden ere vel ikke altid foreskrevne paa den meest hensigtsmæssige Maade, men i det Hele ere de dog tilstræffelige til at hindre Jordbrugeren i at udmarve Jorden ved Enden af Fæstet, og dette er nok til at anbefale dem.

I alle de bedst dyrkede Provindser af England indeholde alle Fæstebreve uden Undtagelse For skrifter i Henseende til Sædfølgen, hvor stor en Deel af Marken der maa anvendes til langstraact Sæd, grønne Afgreder, Græsleie o. s. v.; og, istedet for at disse Indskrænkninger skulde have lammet Jordbrugernes Virksomhed, er det netop disse Provindser, i hvilke Landvæsenet er i den bedste Fremgang, og hvori enhver ny Forbedring snarest forsøges og indføres.

I mange Dele af England ere Fæster aldeles ukjendte, og disses Udstædelse synes at gaae af Brug. Dette er uden Tvivl een af Hovedaarsagerne til Landvæsenets flette Tilstand i adskillige meget udstrakte Districter. Leiere tænke aldrig paa, ved et saa usikkert Jordbrug, at gjøre nogen bekostelig Forbedring eller at forlade den tilvante Glendrian; og feilsfulde Skiffe, der have været aslagte i nogle Provindser for et halvt Aarhundrede siden, følges derfor endnu i mange andre. I mange Tilfælde er en Leier endog bange for at forbedre, og man har i England det Ordsprog:

Den, som ødelægger, kan blive,

Men den, som forbedrer, maa lade sig udbrive,

eller med andre Ord: den, som udydsker Jorden, kan vedblive sin Forpagtning paa ubestemt Tid, men den, som forbedrer, maa betale en høiere Afgiwt eller nødes til at flytte, og endnu den Dag idag bruges denne affhyelige Skik i nogle af Englands skjønneste Provindsfer.

c. Afgiwtens Betaling. Afgiwter betales undertiden i Penge og undertiden i Naturalier. Med Hensyn til det Første bemærkes, at, naar Fæstet ikkun gjælder paa nogle faa Aar, i hvilke ingen stor Forandring i Penges Værdi eller Kornpriser kan forventes, er dette maaskee det bedste af Alt. Men, naar Fæstet indbefatter en Tid af flere Aar, er det sikkrere at fastsætte Afgiwten til en vis Qvantitet af Naturalier, som betales med Penge efter Dagens løbende Priser. Herved er imidlertid den Ulempe, at Jordbrugeren derved nødes til at betale Mere end den fulde Værdi af sin Forpagtning i knappe Aar, medens paa den anden Side Godseierens Indkomst derved ubilligen formindskes i Aar af usædvanlig Overflødighed. En Ting har man derfor fundet paa, som har bidraget Meget til at hæve denne Mangel. Den bestaaer i at fastsætte en høieste og en laveste Priis, hvorved det da i Fæstet betinges, at de Naturalier, som skulle erlægges til Godsherren, betales med Penge efter Aarets løbende Priser, men at, i hvor høit disse end maatte stige, skal Godsherren dog ikke kunne fordre Mere end den i Fæstet fastsatte høieste Priis. Ved Hjælp af denne Indstrænkning

befries Jordbrugeren fra at betale en overdreven hoi Afgiwt i knappe Aar, og for at paa den anden Side Afgiwten ikke skal alt for meget formindstes i særdeles frugtbare Aar, er det ligeledes stipuleret, at, i hvor lavt Priserne end maatte synke, er Godsheren berettiget til at erholde den ham tilkommende Dvanti- tet af Naturalier betalt efter den i Fæstet fastsatte laveste Priis. Det er i Sandhed umueligt under hvilket som helst System at regulere en Jordafgiwt saaledes, at den til alle Tider kan være et ligesaa fuldkomment Æquivalent for begge Parter, som da Fæstet blev oprettet. Men det synes dog, naar alle Omstændigheder tages i Betragtning, at en bestemt Afgiwt i Naturalier, med de foreslaaede Indstrænkninger til at modarbejde de forstyrrende Virkninger af usædvanlig Knaphed eller Overflodighed, maa staffe baade Godseier og Jordbruger den størst opnaaelige Sikkerhed. Heller ikke er dette en blot Mening, der kun eksisterer i Tanernes Rige; thi netop dette System har været indført i nogle af Englands bedst dyrkede Districter, og Erfaringen har viist, at det har været saa hensigtsmæssigt, som vel kunde ønskes, saavel til at beskytte begge Parter's lovlige Rettigheder, som til at befordre Agerdyrkningens Frem- fridt.

d. Fæsters Længde. Disse gjælde, naar de udstædes i England, sjældent for længere Tid end 7 eller 14 Aar. Begge Dele ere for korte, og derfor synes de kyndigste Landmænd i England at være af

den Mening, at 21 Aar er det meest passende Maal for et Fæstes Vedvarelse. Dersom det er længere, frister det Fæsteren til at nøle med at gjøre Begyndelse til Forbedringer, og, er det kortere, forhindrer det ham i at høste fulde Frugter af sine Udlæg. Et Livsfæste er maastee det ringeste af alle. Den Tid, da Brugsbesiddelsen skal ende, bør altid være fast bestemt og ikke beroe paa tilfældige Omstændigheder.

Der er næsten Intet, der forekommer den, der er bekendt med Skotlands Agerbrug, mere mærkværdigt, naar han besøger England, end den eensformighed, som hersker i Dyrkningsmaaden af udstrakte Districter. Forpagtningerne synes alle at drives efter det samme Princip og Forpagterne at være omtrent lige indsigtsfulde. I Skotland derimod er der den største Forskiellighed i Dyrkningsmaaden af Forpagtninger paa eet og samme Gods og i eet og samme Sogn, i det nogle af dem drives paa en langt bedre Maade end andre. Denne eensformighed har man paa forskjellig Maade forklaret. Imidlertid synes den fornemmelig at kunne tilskrives den Omstændighed, at Fæster ikke existere i de fleste Dele af England, og at de finde Sted i Skotland. Den stærke Søgning efter Forpagtninger i England og den usikre Besiddelsestid, hvorpaa de erholdes, nøder enhver Forpagter til at dyrke sin Jord ligesaa godt som sine Naboer og hindrer tillige dem alle i at forsøge nye Dyrkningsmaader eller gjøre kostbare Forbedringer. I Skotland derimod, hvor Fæster paa 19 eller 21

Nar ere almindelige, vide Besidderne, at de ville høste alle Frugterne af større Flid og bedre Behandling, og derved ledes de til at anstrænge alle deres Kræfter og, om muligt, gjøre nye Forbedringer; saa at der er den største Forffjellighed i Dyrkningsmaaden endog paa Forpagtninger, der grændse til hverandre. Hvis Agerdyrkingen var bragt til Fuldkommenhed, og det onskedes at vedligeholde den i samme eensformige Tilstand, da vilde det engelske System allerypperligst passe dertil; men hvis, som Tilfældet er, Agerdyrkingen endnu er meget ufuldkommen og dets Forbedring er en Sag af uhyre national Bigtighed, da er det skotske System med Fæster af betydelig Længde uendelig meget bedre, end det engelske.

e. Leie mod Indfæstning (fine). At bortleie Jord for et Antal af Nar, sædvanligen 7, var forud brugeligt i England, men finder nu sjældent Sted undtagen paa Godser, som høre til Kirken og Universtiteterne. Dette er een af de allerværste Maader at bortleie paa. Derved berøves Leieren sin Capital i det Dieblif, han tiltræder Forpagtningen, og sættes derved ud af Stand til at forsøge nogen slags Forbedringer, om han end forresten maatte have Lyft dertil. Alligevel havde denne Methode begyndt at gjøre betydelige Fremstridt i Skotland, men, da Sagen blev bragt for Parlamentet, blev den lykkeligviis forbudt som ulovlig.

f. Forpagtnings Tiltrædelse. Den sæd-

vanlige Tid til at tiltræde Forpagtninger i England er Fruedag; men Kyndelmisse, Pintsedag og Michelsdag ere ogsaa almindelige Terminer dertil i nogle Dele af Kongeriget. Michelsdag og Fruedag ere de sædvanlige Betalingsterminer. Den første Betaling begynder 6 Maaneder efter Forpagtningens Tiltrædelse. Stor Forskjellighed finder Sted paa forskjellige Steder i Henseende til de Vilkaar, under hvilke een Forpagter følger efter en anden. I de fleste sydlige Landstaber er en tiltrædende Forpagter nødt til at betale den fratrædende efter Taxation for Udsæd, for Arbeide med Pløining, Brakning o. s. v. og for Gjødning og deslige. Denne meget skadelige Skik har bidraget meget til at holde Agerbruget i en forkeert og nedtrykt Tilstand. Saaledes kan en Forpagter, som tiltræder en Gaard paa 200 Acres med en Capital af 1500 Pund, komme til at betale, ifølge Bedtægt paa mange Steder i England, 1200 Pund efter Taxation og for Besætning, beholdende følgelig kun 300 Pund tilbage til at sætte sine Ting i Gang med, medens i Skotland en Forpagter kan tiltræde en Gaard af samme Størrelse, men hvor han ingen Taxering har at betale, med blot 800 Pund og efterat han har besat sin Gaard paa det Bedste, dog have lige saa stor en Sum tilbage, som hiin, og med langt bedre Udsigter til at anvende den fordeeltigt.

Indtræffer nu strax i Begyndelsen et slet Aar for den Første, er han uden Redning ødelagt, og

dette har været Tilfældet med Hundreder, som, tiltrædende en Forpagtning med alle de Penge, de kunde skaffe tilveie, have Intet faaet tilovers til at holde Avlingen i Gang med, naar aftagende Søgning, et vaadt Aar eller Andet har foranlediget meget lave Priser for Productet af deres første Host. Denne fordærvelige Skik maatte man ønske snarest muligt forandret. I Skotland, hvor Forpagtninger gjerne tiltrædes ved Pintsebag, har den Fratrædende Lov til at høste Afgrøden og bruge Laderne til dens Af-tærstning, men maa efterlade Halmen til Eftermanden. Formanden er altid ifølge sin Contract nødt til at efterlade en vis Deel af Jorden i Grønfober eller Brak, men Eftermanden betaler Intet derfor. Dette i Forbindelse med Udstædelsen af Fæster paa 19 Aar, med hensigtsmæssige Betingelser for Dykningsmaaden, er Aarsagen til det Skotske Landbrugs særdeles Fortrinlighed. Det er vel sandt, at i Skotland betaler Fæsteren ingen Skatter eller Paabud; men, om disse endog trækkes fra, vilde Afgiften dog endnu der være forholdsmæssig 5 Shilling høiere pr. Acre, end den er i England; og under det Skotske System vilde en Forpagter være bedre tjent med at betale et Tillæg af 5 Shilling pr. Acre, end med at modtage en Forpagtning, hvor der skal betales efter Taxation, endog til 5 Shilling ringere pr. Acre, hvilket saaledes gjør en Forstjæl af ikke mindre, end 10 Shilling pr. Acre.

g. Byrder, som paahvile Jordbrugere

ren. Forpagtere i England maae, foruden Afgivten til Godsherren, i de fleste Tilfælde betale Tiender, Fattigskat o. s. v. Paa Fattigskatten er der en meget stor Forskiel til forskjellige Tider, ogsaa i eet og samme Sogn i fortere Tidspuncter. Tiendernes Beløb er mere stadigt og regelmæssigt. Maa skee kunne de samtlig udgjøre, med et rundt Tal, fra en Trediedeel til tre Femtedele af Afgivten.

h. Rettigheder ved Fæste (property in leases). I nogle Lande, saasom Skotland, betragtes et Fæste som et til Andre uoverdrageligt Gods, og gaaer, naar der ikke i samme indeholdes nogen særegen Bestemmelse om det Modsatte, altid over til Fæsterens lovlige Arving med Udelukkelse af alle Andre. I andre Lande, saasom i England, ansees derimod et Fæste som vorlig Eiendom, og gaaer, naar samme ikke indeholder et udtrykkeligt Forbud derimod, lige godt over til Fæsterens Børn og til Fremmede. Hvorfor det og er ganske sædvanligt, naar Jorder leies ud paa Fæste, at Conditioner indrykkes i Fæstebrevet, som forbyde Fremleie eller Udstykning. Det Skotske System synes at være det fortrinligste og at have havt de meest velgjørende Virkninger. En skotsk Jordbruger kan hverken fremleie eller udstykke sin Forpagtning, og ved hans Død maa den heel og holden gaae over til hans lovlige Arving. De yngre Børn læres ikke, som i England, til fra Barndommen af at betragte Jordbruget som deres eneste Næringsvei. Tvertimod blive de tidligen opmærksomme paa, at

Forpagtning er en Ting, hvori de ikke kunne komme, og at det er uundgaaeligt, at de anbringes i en anden Levevei.

i. Forpagterens Bygninger. Disse ere aldeles forskjellige i Storrelse, Form og Materiale. I Almindelighed have de dog i England et mere ældgammelt, landligt og hyggeligt Udseende end i det sydlige Skotland. Forpagterboligen staaer altid enten ganste for sig selv, eller er adskilt fra Udhusene ved en Skillevæg. Undertiden er den kun een, undertiden to Etager høi og indrettet efter Beboernes Smag og Forsætning, men sædvanligen med meget Hensyn til Beqvemmeligheden. Væggene og Tagenes Materiale afhænger meget saavel af Letheden, hvormed det tilveiebringes, som af andre Omstændigheder. Undertiden, og hyppigst maaskee, ere Væggene af brændte Steen, undertiden af Træ, undertiden af Rampesteen og Flint, og i de ældre Slags Huse bestaae de hyppigt af Leer og Kalk. Tagsteen, Langhalm og Træ, men især de to første, ere de almindeligste Materialier, hvormed Forpagterboliger og Udhuse tækkes i England; men, hvor Skifersteen kunne faaes for rimeligt Kjøb, ere de at foretrække, da de give en bedre og i Længden mindre kostbar Tagbedækning.

Det ældre Slags Forpagterbygninger have i mange Henseender en ubeqvem Beliggenhed, og ere slet skikede til det Diemed, hvortil de nu anvendes. I indeværende Aarhundrede ere imidlertid forbedrede

Boliger og Udhuse blevne opførte i mange Districter. Men ikke sjældent ere disse blevne opførte i en altfor kostbar Stil, og mange Exempler kunde opgives, hvor hele Afgiften af Forpagtningen næsten kan gaae med til at betale Renten af den Sum, som Bygningerne have kostet.

I England opføres Forpagterbygninger mestendeels paa Godseierens Bekostning. Reparationer foretages sædvanligen ved en ny Forpagters Tiltrædelse, og denne er da forpligtet til at aflevere dem i tilbørlig Stand. Undertiden, naar nye Bygninger have maattet opføres, er Udlæget for den første Gang blevet gjort af Forpagteren imod Tilstaaelse af en forholdsmæssig Nedsættelse i Afgiften. Men dette er en skadelig Skik, forsaavidt Forpagteren derved berøves sin Capital i samme Dieblig, han meest behøvede den til sine Jorders Dyrkning.

k. Huse i England ere ligesaa forffjellige fra hverandre som Forpagterbygningerne. De roses mere for deres Beqvemmelighed, Nethed og Keenlighed, end de fortjene, thi i mange Dele af Riget er der et stort Antal Huse, der aldeles mangle disse Egenskaber. Meget kommer herved an paa Godseierne selv, blandt hvilke der altid ere nogle, som bære en roesværdig Omsorg for at forbedre og forffjonne Husene paa deres Godser, og der gives heller ikke mange Maader, paa hvilke en Godseier med saaliden Bekostning kan stifte mere Gavn for sig selv.

l. Haver findes ved de fleste engelske Huse. Da

disse kunne dyrkes i Fritimer, ere de til megen Fordeel for deres Besiddere ved at forsyne dem med Kartofler og Suppeurter. Af Belvillie mod Huusmændene har man foreslaaet at tillægge dem nogen Jord og give hver af dem en Ko. Men dette Forslag er ikke bleven bifaldet og synes heller ikke meget at fortjene det. Blev Huumændene i Almindelighed satte i den paatænkte Stilling, vilde de snart tabe deres flittige Charakter og om ikke lang Tid opgive deres halve Arbeide, for, som smaa Jordbrugere, at hente deres hele Udkomme af deres lille Strimmel Jord. Vi have i Sandhed havt alt for megen Erfaring om de ulykkelige Følger af et saadant System i Irland, til at vi skulde søge at indføre det i England.

iii. Indhegninger og Gjerder. Der er næsten Intet, som bidrager mere til et Agerbrugs Forbedring end Jordernes Inddeling i Marker af passende Storrelse og godt indhegnede. Men det er en temmelig almindelig Mening blandt de bedst underrettede Folk, at man i England ikke har gjort saameget for denne Sag, som man burde. Hegnene bestaae meest af Hækker; men disse, skjondt de see overmaade godt ud og give Landet et rigt, frodigt Udseende, optage ofte en stor Deel af Grunden paa samme Tid, som de give Næring til Utoi. Et vel sat Steengjerde er maastee, med Hensyn til Agerdyrkingens Formaal, det bedste af alle Gjerder. Men Sjeldenheden af Steen i mange Dele af England

er i sig selv nok til at forhindre saadanne Gjerders Reising, og, da det koster mere at anlægge dem fra først af, end en Hæfte, og de heller ikke ere saa smukke, træffer man dem kun i saa Districter. Markerne synes i adskillige Provindsler at være ualmindelig smaae. Hvor Jorderne ligge til Græsning, er dette af mindre Bigtighed; men, hvor de ere under Ploven, forarsager Gjerdernes Brede og den hyppige Anbringelse af dem, at en stor Deel Jord tabes og meget Arbeide spildes med Ploining, Harvning, o. s. v. Jo mindre imidlertid Markerne ere, desto bedre ligge de i Ly, og Nogle paa staae, at dette opveier de andre Ubehageligheder, der ere ved dem. Paa nogle Steder hegnes ogsaa hele Strækninger med Riisgjerder.

n. Redskaber. Med Hensyn til disse maae vore Bemærkninger være korte; thi det vilde lede os for vidt, om vi vilde forsøge at opregne, end sige at beskrive de forskjellige Agerdyrkningsredskaber, der bruges i England. Imidlertid kunne vi ikke undlade at bemærke, at deres Construction er af den største Bigtighed, forsaavidt som forbedrede Redskaber bevirke, at ethvert Markarbeide ikke alene kan gøres bedre, men ogsaa hurtigere og med mindre Beføstning, saa at de paa een og samme Tid forsøge Jordens Product, Forpagterens Fordeel og Godseierens Afgiwt.

Plove. I Betragtning af Plovens uhyre Bigtighed som Agerdyrkningsredskab og de mange

Menneskealderne, der ere hentrundne siden dens Opfindelse, kunde man have ventet, at dens rigtige Bygning skulde have været fuldkommen udgrandsket, og at Alle maatte være bleve enige om den bedste Form af Plove til forskjellige Diemed og til de forskjellige Slags Jord. Men i Birkeligheden ere der saa Redskaber, man har viist saa liden Opmærksomhed. Ikke førend mod Slutningen af forrige Aarhundrede har man begyndt at udtænke Plovens Construction efter videnskabelige Principer. Dog, lykkeligviis er nu endelig denne Opgave tilstrækkelig løst; man er kommen til fuld Visshed om den bedste Form af dette Redskab, der nu ogsaa forfærdiges med største Accuratesse og til meget godt Kjøb af almindelige Haandværksmænd i mange Dele af Landet; og, imedens de bedste af de forbedrede Plove udføre et uendeligt meget bedre Arbeide end de barbariske tunge Redskaber, man brugte tilforn, gjøre de endog dette med mindre end den halve Beføstning. Men trods alt dette hænger man saa fast ved indgroede Fordomme og Baner, at de uforbedrede Plove endnu have deres Plads i ikke saa Districter; ja selv i Nærheden af Hovedstaden, hvor de bedste Haandværksmænd og de bedste Redskaber af alle Slags kunne faaes, ere især Plovene uhandelige og slet dannede.

Plovene, som nu almindeligen bruges i England, kunne deles i de tre store Classer af Svingplove, Hjulplove og Plove med bevægelig Muldsfel

(turn - wrest - ploughs). Svingploven formodes at være det ældste Slags i England; tilforn var den overordentlig tung, plump og slet gjort; men en uforbedret Svingplov træffes nu sjældent. Den, som nu almindeligst bruges i de nordlige, nordvestlige og nogle af de midterste Provindser, er bekendt under Navn af den skotske Plov og er det allerbedste Redskab af denne Art. Den blev forbedret og bragt til Fuldkommenhed af James Small, en Mand af de største Fortjenester med Hensyn til Landvæsenets Befordring. Den har et Skjære med Binge, en hvælvet Muldfjel og gjøres nu sædvanligen heelt af Jern. I Skotland træffes den overalt paa samme Maade af to Heste ved Siden af hinanden, der kjøres af Plovmanden. Som en Følge af Frictionens Formindskelse, er den lettere at trække end Hjulploven; men den udfræver betydelig Dvælse, Færdighed og Opmærksomhed fra Plovmandens Side. En Acre er under almindelige Omstændigheder Middelsværet af, hvad en Mand og 2 Heste kunne pløie med denne Plov i en Dag. Plove med eet eller to Hjul ere almindelige i de sydlige og sydvestlige saavel som i nogle af de vestlige Provindser; en særegen Plov af denne Construction sees udelukkende i Norfolk. Den fornemste Anbefaling for Hjulplove er, at de kun udfordre liden Færdighed hos Plovmanden og at Jurens Dybde og Brede kan nøiagtigt afpasses; men paa den anden Side bidrager Hjulenes Friction til at gjøre dem tungere at trække, ligesom de ogsaa

koste mere og snarere ere udsatte for at forstoppes med Jord og bringes i Uorden end den skotske Plov. Plove af det tredie Slags ere almindelige i Kent, paa Kridbakterne i Sussex og Hartfordshire, men ikke i andre Dele af Kongeriget. Paa dem lader Muldfjelen sig flytte fra den ene til den anden Side ved Enden af hver Fure, saa at Jorden kan altid lægges til een og samme Side. Foruden disse tre Hovedarter af Plove og utallige Afarter af enhver af dem, bruges ogsaa Plove med dobbelt Muldfjel, men deres Brug er hverken almindelig eller i rimelig Tiltagende. Den gamle velcke Plov, som endnu almindeligen bruges i Wales, er et høist ufuldkomment Redskab. „Den er ikke beregnet paa at skjære en Fure, men paa at rive den op ved Magt. Skjæret ligner en bred Kile; Langjernet sidder snart foran Spidsen af Skjæret og snart ovenover; Muldfjel er Noget, som aldrig tænkes paa, men en Stok (en Gjerdestav eller noget Sligt) er slaaet fast paa høire Side af Skjærets Hæl og rækker op til den bageste Deel af Ploven; denne har til Hensigt at vende Furen, hvilket den undertiden gjør, undertiden ikke, saa at en Mark, pløiet med en saadan Massine, seer ud, som om en Flok Sviin havde rodet den op.“ (Davies Agriculture of South-Wales). Nogle Godseiere have forsøgt at indføre forbedrede Plove; men Beboernes Fordomme stride stærkt imod dem, og de have ikke gjort megen Fremgang.

Spildt Arbeidskraft ved Pløining. Plo-

venes ufuldkomne Construction, deres store Længde og den udstrakte Brug af Hjulplovene kan maaskee være een af Aarsagerne til, at i England et langt større Antal Heste bruges til dem, end nødvendigt. Med Undtagelse af Norfolk, Suffolk og Essex i det sydlige og Northumberland, Cumberland, Durham og Westmoreland i det nordlige England, er der maaskee ingen Provinds, i hvilken ikke mere end 2 Heste ville sees for en Plov. Men i nogle Provindser bruges Spand af 3, 4 og meget ofte 5 Heste til at pløie de letteste Jorder, og til stærkere Jorder bruger man undertiden endnu flere*). Uagtet denne Overdrivelse af Hestekraft, er Juren sjældent over 4 Tommer dyb paa lette og 6 Tommer paa stærke Jorder; heller ikke pløies der i Almindelighed mere, end tre Fjerdedeel af en Acre om Dagen. Følgelig er, hvor der bruges mere end 3 Heste, en Kudst ligesaa nødvendig, som en Plovmand; Hestene forspændes næsten uden Undtagelse i en Linie efter hverandre, saa at, naar Agrene ere korte og Bendingerne følgelig mange, den største Deel af Arbeidet gøres af to eller rettere af een Hest. Denne Forøvelse af Menneſte- og Heste-Kraft ved Pløining er maaskee den største Mangel ved Englands Agerbrug, og det er en Mangel, som ikke synes at forsvinde, idetmindste ikke i nogen betydelig Grad. Vi troe ikke at sige for Meget, naar vi forsiſtre, at den tredie Deel af de

*) I Gloucester Dalen er det sædvanligt at pløie med 7 Heste.

Heste, som nu bruges paa Forpagtergaardene i de fleste sydlige, vestlige og mellemste Provindser, kunde med Fordeel undværes, dersom den Maade at ploie paa var indført i samme, som almindeligen bruges i Norden. Heraf indsees det, hvor vigtigt det fra et-nationalt Synspunkt maa være, at det nuværende saa feilfulde System kunde affattes. Den letteste Maade at affatte det paa, vilde vistnok være, at Godseierne, ved Overdragelsen af deres Jorder, gjorde det til en udtryffeligg Betingelse for Forpagterne at gjøre en Ende paa denne Forøvelse af Arbeidskraft, hvorved de baade vilde gavne sig selv og det Offentlige.

Ved Harverne og de andre Agerdyrknings-Medstaber er intet Særdeles at bemærke, undtagen, at idelige Forandringer gjøres ved dem, men at man ikke synes at tage tilbørligt Hensyn til Simpelt i deres Bygning. Saaemaskiner ere ogsaa opfundne til at saae Korn og anden mindre Sæd i Rader, og disse udføre deres Arbeide med største Nøiagtighed. I alle de sydlige Provindser bruges overalt firehjulede Bogne til 2, 3 eller flere Heste, imedens man i de nordlige meest træffer Tenspænderkarrer, liig dem, der nu almindeligen bruges i Skotland. Hvor Veiene ere gode og Jordbunden fast og tør, synes de sidste at burde gives Fortrinnet; men, hvor det Modsatte findes, ere Bognene meest passende, og af disse havees mange Façoner, hvoraf gjerne een eller to ere særegne for hver enkelt Provinds.

Tærskemaskinen er nu temmelig almindelig. I de sydlige Provindser, hvor den sidst er bleven indført, har den rigtignok nylig været Gjenstand for et Folkeangreb, og i mange Districter ere Forpagterne blevene nødte til at odelægge dem, de havde anskaffet sig. En saadan Opførsel er ligesaa skadelig for Bondestandens Velfærd, som den er en Skamplet paa deres Indsigt og Dannelselse. Anvendelsen af Tærskemaskiner fritager Bonden fra det strengeste Slæb, der følger med Agerbruget. Thi ved at gjøre det muligt at faae Arbeidet gjort raff paa den Tid, da der er Spørgsmaal efter Korn, og ved at gjøre dette Arbeide bedre, tjene disse til at forøge baade Forpagterens Velstand og Landets Product, idet hiin derved sættes istand til at holde, og dette til at underholde flere Arbeidere, hvilket altid er af megen Bigtighed. Efter de kyndigste Landmænds Beregning udbringes der 5 pCt. eller $\frac{1}{20}$ mere af en Afgrøde, som tærskes paa Maskine, end paa den gamle Maade; og, da hele Kornproductionen af Storbritannien og Irland regnes til 50,000,000 Qvarter, *) vilde Landet vinde en aarlig Tilvæxt af ikke mindre end 2,500,000 Qvarter, om Tærskemaskiner overalt kunde løse Meilene af.

o. Arbeide med Heste og Stude. Utallige Afhandlinger ere skrevne til Besvarelse af det Spørgsmaal, om det er størst Fordeel at bruge Heste

*) En Qvarter, omtrent 2 danske Tønder, er 8 strøgne Bushels. En Bushel 8 Galloner.

eller Stude til Markarbeider. Imidlertid er det klart, at dette kommer meest an paa Omstændighederne, og at Heste i eet Tilfælde kunne være fordeelagtigere, medens Stude kunne være det i et andet. Dog synes man i det Hele i England at holde meest af Heste; og, uagtet adskillige Forpagteres Liebhaberier for det Modsatte, synes Brugen af Stude til Markarbeide mere og mere at aftage, og er nu fornemmelig indskrænket til Devonshire, Herefordshire, Sussex og Glamorgan. Men selv i disse Provindser udføres en stor Deel Arbeide ved Heste. At disse ere langt bedre end Stude til Arbeide i Almindelighed, indrømmes af Enhver, og til Pløining kan et Spand af Stude, endog fra Deconomiens Side betragtet, ikke komme i nogen Sammenligning med Tohesteploven.

3die Deel. Jordens Dyrkning.

Brak. Saalænge et forbedret Agerdyrknings-system ikke endnu var indført i England, synes liden eller ingen Brak at have været brugt. Men tilsidst bemærkede man dog, at Tabet af en Afsgrøde i Brak-aaret meer end opveiedes af den derved paa de andre Aars Afsgrøder bevirkede Forbedring. Saasnart Methoden var bleven indført, udbredte den sig i en Hast og synes omtrent midt i forrige Aarhundrede endog at være dreven til Yderlighed. Dette forarsagede en Modvirkning, og adskillige udmærkede Skribenter bestræbte sig for at vise, at Brak kunde, om

ikke ganske, dog næsten undværes. Megen Uenighed fandt Sted om denne vigtige Sag. Men, da Erfaring har bevist, at de fleste Jordarter kunne tilbørligen renses og tilberedes til Hvede ved at sætte Afgrøder af radsaaede Turnips, Bonner, Kartofler o. s. v. istedetfor den rene Brak, saa er denne næsten bleven fortrængt i de fleste Districter, især paa de lette eller Turnips-Jorder. Paa stærke Leerjorder synes Brakken imidlertid endnu at være i temmelig stadig Brug.

Sædskifte. I de bedst dyrkede Provindser er det sjældent, at langstraaet Sæd følger to Gange efter hinanden. En grøn Afgrøde eller en Bølgæsæd eller en fuld Brak tages imellem hver anden langstraaet Sæd. Disse grønne Afgrøder tjene ikke alene til at vedligeholde Jordens Frugtbarhed, men, naar de ere radsaaede, hvilket de sædvanligen ere, give de den bedste Veilighed til at udrydde Ukrudet ved Brugen af Heste- og Haandhafften; ogsaa, naar de ere bredsaaede, tage de Jordbunden, naar denne er tilbørligen beredet, saa aldeles i Besiddelse, at Ukrudets Vært derved noksom forhindres. I andre Henseender ere disse Mellemafgrøder af yderste Vigtighed i ethvert velindrettet Landbrug. Enten de afgræsses paa Marken eller anvendes til Staldfodring, erholdes megen kostbar Gødning derved; og, naar paa sandige og grusede Jorder blot en Deel af en Turnips-Afgrøde afgræsses af Faarene, afhjælpes ved disses Trædning saadanne Markers betydeligste Mangel,

faa at de derved kunne blive istand til at bære en ligesaa god Hvede, som Jorder af større Læthed. Denne Bereddrift udgjør den store Forskiel imellem de gamle og de nye eller forbedrede Metoder. Hvor den ikke er indført, maa Agerdyrkningen nødvendig være i en bagvendt Forsatning; og saadan er, i hvor ondt det end gjør mig at sige det, dens nærværende Forsatning i saare mange Districter. Havre eller Byg efter Hvede, Hvede efter Havre og to eller endogsaa tre Gange Havre i Rad er slet ikke ualmindeligt. Paa lette Jorder er det Sædskifte, som bruges af de bedste Landmænd, laant fra Provindsen Norfolk, og kaldes Norfolkdriften, eller Firevangsbruget. Det bestaaer i: 1. Turnips eller Kartofler, 2. Byg eller Hvede, 3. Kløver og 4. Havre, eller, hvor Byg tages efter Turnips, undertiden Hvede. Intet Sædskifte er nær saa almindeligt paa stærke Jorder, som dette er paa de lette eller paa ringere Leer. Det, som meest bruges paa stærke Jorder, er: 1. Brak, 2. Hvede, 3. Bønner, 4. Havre; eller 1. Brak, 2. Hvede, 3. Kløver i eet eller to Aar, 4. Havre, 5. Bønner, 6. Hvede. Byg tages undertiden, men ikke ofte, med ind i Sædskiftet paa stærke Jorder; og Biffer, Raps eller Raal tages leilighedsviis, skjøndt sjældent, istedetfor Brak. Paa nogle Jorder af ualmindelig Frugtbarhed saaes Hvede og Bønner skifteviis uden Mellemkomst enten af Brak eller nogen anden Sædskifte. Foruden disse Sædskifter, der kun ere anvendelige paa Jorder, der stadigt holdes under Ploven, ere der andre, der udgjøre den

saakaldte Robbedrivt (convertible husbandry). Ifølge dette System bliver Jorden, efterat have ligget ud til Græs i 2, 3, 5 eller flere Aar, brudt op og besaaet med forskjellige Kornsorter med indskudte grønne Afgrøder eller Brak, flere Aar efter hverandre, hvorpaa den igjen lægges ud til Græs. Dette System baner sig Bei ind i Englands bedst dyrkede Districter, saa at mere Græsland end tilforn (ikke bestandigt, men for nogle faa Aar) nu sees i de Districter, der ellers udelukkende have været holdte under Ploven; imedens derimod et større Areal er kommet under Ploven i mange af de Provindser, der forhen næsten udelukkende anvendtes til Græsning.

Dyrkede Sædarter. — Hvede er den allervigtigste og meest brugelige Art af Brødkorn, som avles i England. Den saaes, som allerede omtalt, efter Brak, Turnips, Kaal, Kartofler, Bønner o. s. v. Veilighedsviis kan den ogsaa følge efter Klover og de dyrkede Græsarter, endstjøndt dette ikke ansees for nogen god Drivt, men aldrig følger den, idetmindste ikke i de bedst dyrkede Districter, efter nogen anden langstraaet Sædeart. Hvede kan avles paa alle Slags Jorder, men de af leret Bestaffenhed ere meest passende dertil. Imidlertid egner Hveden sig saa fortrinligen til de tunge stive Jorder, at disse sædvanligen kaldes Hvedejorder. Jo lettere Jorden er, desto mindre passer den til denne Sædeart, og det er en stor Bildfarelse at ville fremtvinge Hvede af Jorder og under Omstændigheder, som bedre passe

til Frembringelse af andet Korn. I dette Land betaler det sig ikke under saadanne Omstændigheder at avle Hvede. Da den er en Sædeart, som Landmanden især maa gjøre Regning paa, maa Jordens Tilberedning, paa hvilken Plads i Sædfølget den end anbringes, være ham en Sag af største Bigtighed. Skal Hvede saaes efter Brak, bliver Jorden gjentagne Gange pløiet og harvet og godt gjødet; saaes den efter Klover, gives kun een Pløining og sjældent mere efter Bønner; hvor Biffer saaes forud, staffles de saa betimeligen bort, at Jorden kan pløies meer, end een Gang; følger Hvede efter Turnips eller Raal, maa den, med mindre diise staffles tidligt bort af Marken, saaes i Foraarsmaanederne.

Hvedearterne, som saaes i England, ere af 2 Slags: Vinterhvede og Vaarhvede, hvilken sidste egentligen er den samme, som saaes før Vinteren, kun med den Forskjel, at Tiden til dens Modenhed forandres. Den saaes altid før Vinteren, naar Jorden kan blive færdig; men, naar den skal følge efter Turnips, Raal og deslige Afgrøder, maa dens Saaning ofte opsættes til om Foraaret. Hveden kan ogsaa deles i 2 store Afdelinger: den røde og den hvide. Den sidste har Fortrinet ved at give et større Product, den første ved en større Haardførhed. I almindelighed foretrækker man den glatte tyndskallede for den tykkere med Avner.

Vinterhvede saaes sjældent i nogen Deel af England tidligere end først eller midt i September, eller

sildigere, end sidst i November. Baarhvede saaes gjerne fra midt i April til midt i Mai. Sæden bliver altid indsaltet eller støbt, for at undgaae Brand. Udsæden er sædvanligen fra 2½ til 3 Winchester Bushels pr. Acre.

Radsaaning (drill husbandry), anvendt paa Hvede, finder Sted i betydelig Udstrækning i mange Dele af England; i nogle Egne plantes den endog med en Pind; men den aller største Deel bredsaaes. Er den radsaaet, renses den gjerne med Haffe; er den bredsaaet, harves og tromles den undertiden om Foraaret, hvilket dog uden Tvivl steer ligesaameget, for at dække Klover og Græsfrø, der hyppigt saaes i Hvedemarken, som for at forbedre Afgrøden.

Hvedehøsten begynder almindeligviis i det sydlige England omtrent den 25 Juli eller først i August, i Mellemprovincerne omtrent 10 Dage, og i de nordlige 2 til 3 Uger sildigere. I Høsten er der en forbausende Forskiel, med Hensyn til denne saavel som til andre Kornarter, imellem de nordlige og sydlige Provincer i England; i hine frembyde Kornmarkerne det oplivende Syn af 50, 60 ja endog 100 Høstfolk i Arbeide paa eet Sted, i det sydlige England derimod og i den største Deel af Mellemprovincerne høstes Hveden af et lidet Antal Personer, som efter Accord afmeie en Mark eller nogle faa Acres, saa at man der ialmindelighed kun seer een eller to Mand, maastee med deres Koner, at arbeide paa forskjellige Steder i Marken. Hveden afmeies sjeldent eller al-

drig med Vee, men fordetmeste affstjæres den med Segl. Den bindes i Rege, som opsættes i Hobe, 12 til 14 i hver. Climatets Forffjellighed er saa stor i England, at, medens baade Hvede og andet Korn i det Nordlige behøver at staae i 2 til 3 Uger paa Marken, kan det i det Sydlige paa 8 til 10 Dage blive tjenligt til at hjemføres. I det Nordlige bliver det Meste sat i Stak; paa alle andre Steder bruger man meest at sætte det i Loden.

Da Hvedens Dyrkning er saa udbredt i England, at den ofte endog finder Sted paa ringere Jorder og efter meget ufuldkommen Forberedning, er der en betydelig Forffjæl paa det Product, den afgiver. Naar ikke tilfældige Aarsager bevirke fuldkommen Misvært, kan dette regnes i det Laveste fra 10 til 12 og i det Høieste fra 48 til 56 eller 64 Bushels pr. Acre, ja paa adskillige Steder har endog meer, end dette, været høstet.

Paa de bedste Hvedejorder kan en Bushel Hvede anslaaes til en Bægt af 60 til 62 Pund; men ellers er det beregnet, at efter et Middeltal, skal en Bushel god engelsk Hvede veie $58\frac{1}{2}$ Pd. og at hver 14 Pd. Hvede skal give 13 Pund Meel. Straaets Bægt regnes omtrent at være det Dobbelte af Kjernens, saa at en Acre, der giver 30 Bushel Hvede, vil give 3510 Pd. Halm.

Rug, Lydsflands og Ruslands Brødforn, var til en Tid saavidt dyrket i dette Land, at det antoges i 1765, at en syvende Deel af Befolkningen i

England og Wales levede deraf, men dyrkes nu meget lidet for sig selv og har ophørt at anvendes til Mennekesføde, undtagen blandet med Hvede. Rug avles dog endnu i Northumberland og Durham. Paa sidste Sted saaes den sjældent særskilt, men en Blanding af Rug og Hvede, maslin kaldet, optager en større Deel af Brakmarken, end Hveden alene. Blandingen skeer i alle Forhold, ligesom en større Deel af den ene eller den anden ansees passende for Jorden, og Brød af denne Blanding bruges overalt i Durham. Rug saaes hyppigt til Gronsfoder for Creature, fordi den kommer tidligt i Foraaret og giver Plads for en paafølgende Afgroede i samme Aar.

Byg. Dyrkningen af denne Sædeart har man antaget at være i Aftagelse i England, men vist uden Grund. En stor Deel af Befolkningen i Wales, Westmoreland og Cumberland leve endnu fornemmelig af Bygbrød. Stor Søgning efter Byg finder Sted formedelst de store Dø og Porter-Bryggerier og Brænderier af Engelsk Brændeviin. Byg bruges ogsaa meget til at fede Hornkvæg, Sviin og Fjedercreature, og er desuden en høist vigtig Kornart i det Sædskifte, der bedst passer sig for lette Jorder. Hvor man bedst forstaaer at dyrke Byg, saaes det efter Turnips eller andre grønne Afgroeder med to eller tre Pløininger. Sædetiden regnes fra midt i Marts til sidst i April. Radsaaning til Byg er mere brugelig, end til Hvede, skjøndt derfor ikke alminde-

lig, og behøves i saa Fald ikke større Udsæd, end 2 Bushels, hvorimod til Bredsaaning udfordres 3 til $3\frac{1}{2}$ pr. Acre. Der dyrkes to Hovedarter af denne Kornart, toradet eller almindeligt Byg, hvoraf der gives adskillige Afarter, og serradet Byg. Byghosten begynder omtrent paa samme Tid, som Hvedehosten. Den Skik at meie det, som længe har været brugt i de sydlige Provindser, bliver nu almindelig; men at kjøre det hjem i ubunden Tilstand er en Sædvane, som tilhører disse samme Provindser alene og er forbunden med megen Risiko. Det kommer sjældent i Huus i nogen Deel af England. Bygproductionen varierer fra 20 til 64, men er sædvanligst 28 til 40 Bushels pr. Acre. Byggets almindelige Vægt er 50 eller 51 Pund pr. Bushel, men det bedste Norfolk-Byg veier undertiden 53 eller 54 Pund. Naar Byg saaes paa stærke Jorder, hvilke dog hellere burde besaaes med Hvede, gaaer undertiden en Sommerbrak forud. Den Skik, at saae Byg efter Hvede eller Havre, er lykkeligviis i Afstagselse.

Havre. Da det store Hestehold i England og Wales til alle Tider har foranlediget et meget stort Forbrug af Havre, og da Antallet af Heste, der holdes baade til Arbejde og Fornøielse, har tiltaget overordentligt i de sidste 30 eller 40 Aar, har Dyrkningsen af Havre ogsaa tiltaget, dog langt mere i Norden og i Wales, til hvis fugtigere og ugunstige Klima den passer sig bedst, end i de sydlige Provindser. Man har paaftaaet, at den tredie Deel af den Havre, der vorer i England, avles i Moserne.

Der gives tre Hovedarter af almindelig Havre, som dyrkes i England: 1. den sorte, 2. den graae, mørkebrune eller røde, og 3. den hvide. De to første Slags ere mere haardsføre og kunne vore paa ringere Jorder og under Omstændigheder, der ere ugunstige for den sidste. Den sorte Havre er imidlertid nu neppe kjendt i England; den mørkebrune eller røde indskrænker sig til Moserne i nogle Egne. Den hvide Havre er vel mindre haardsfør, end de to andre Slags og kræver en bedre Jordbund, men saa er den ogsaa tidligere, tungere og giver en større Mængde Meel. Der gives utallige Afarter af dette Slags. Den saakaldte Kartoffelhavre har længe været i høieste Anseelse i England og er næsten den eneste, som nu avles paa vel dyrkede Jorder og indbringer en høiere Priis paa Londons Marked, end noget andet Slags. I 1788 opdagedes paa en Kartoffelmark en eneste Stilk af denne Havre, hvoraf man siden har optrukket det hele Forraad, som nu er i almindelig Brug. Foruden de ovenomtalte, gives der ogsaa en Art nogen Havre, som voxer i Cornwall.

Havre er næsten altid, over hele Kongeriget, den første Afgrøde paa gammelt Græsland, hvortil den passer bedre, end nogen anden Sædeart. Den saaes ogsaa almindeligen paa stærk Jord efter Afsverleie, og i det nordlige England følger den derefter paa de fleste Slags Jorder. Undertiden saaes den efter Turnips, og, hvor Afsverleie er slet, ta-

ges den som sidste Afgrøde foran Brak, endogsaa om Jorden er ureen og udpidsket. I de sydlige Provindser er Slutningen af Februar og i de mellemste og nordlige Midten eller Enden af Marts den sædvanlige Sædetid. Det er meget sjældent, at den radsaaes. Fem Bushels er det almindelige Maal af Udsæd paa en Acre. Neppe gives der nogen Sædeart, der er saa forskjellig i sit Udbytte, som Havren. Hvor Jorden er slet og udpiint, erholdes ikke over 20 Bushels pr. Acre; derimod har man paa fede, vel behandlede Jorder, i gode Aaringer, høstet 60, 70, ja 80 Bushels og derover pr. Acre. Havren veier fra 35 til 45 Pd. pr. Bushel og giver 8 Pd. Meel af 14 Pd. Korn.

Bønner vore paa næsten alle stærke og velpløiede Jorder, og man saaer vist ligesaamange deraf nu, som i forrige Tider. Ifølge vore Forsædres Skik, da de fleste Jorder laae i Fælledsskab, udgjorde Bønner, med Hvede foran og Brak bagefter, det hele Sædstifte. Dog bleve de dengang ialmindelighed bredsaaede, og istedetfor at gavne Jorden vare de den ofte til uberegnelig Skade. Men efter den nyere Methode blive de radsaaede og tilbørligen rensede. Herved ere de blevne en meget vigtig Sædart, især paa Leerjorder, der ere uskaffede til Turnips. Alligevel er der endnu kun faa Provindser, i hvilke de dyrkes paa den rette Maade. For fuldkomment at lykkes, bør de radsaaes og omhyggeligen renses med Heste- og Haandhafften, da de saaledes baade give

en vægtig Afgrøde og i saa høi Grad rensé og frugt-
bargjøre Jorden, at Brakken kan undværes. De
følge for det meste efter Hvede, Havre eller Kløverleie
og lægges i Jorden saa tidligt i Foraaret, som Veir-
liget tillader. Bønnehøsten indfalder sildigt over hele
Kongeriget, ialmindelighed 10 til 14 Dage efterat al
langstraaet Sæd er meiet. Productet varierer fra 20
til 40 Bushels pr. Acre.

Erter ere af to Slags: de hvide eller Have-
erter og de graae eller Markerter. Begge Dele dyr-
kes meget i England, men deres Product er meget
usikkert og der gives neppe nogen af vore dyrkede
Sædearter, der oftere slaaer feil. Dette hidrører
deels fra de Misligheder, som denne Plante er un-
derkastet, deels fra Virkningerne af deres sildige Mod-
ning og ugunstigt Veirlig. Tredivé Bushels pr.
Acre ansees for en god Høst paa de fleste Steder,
og efter et Middeltal avles vist ikke i hele Kongeri-
get over 20 Bushels pr. Acre.

Bikker saaes især til tidligt Foder for Faar,
Dvæg og Heste. I det sydlige England gives der
to Slags: Vinter- og Sommervikker. Den første,
saaet i Efteraaret, er tjenlig til at hugges i April
eller Mai, men kommer ikke til Fuldkommenhed i de
nordlige Provindser. Vaarvikkerne saaes i Marts
og hugges i Efteraaret. Vikker ere en nærende og
ypperlig Føde for alle Slags Creature. Koer give
mere Smør, naar de fodres med Vikker, end med
noget andet Foder. Ogsaa Heste siges at trives bedre

paa dem, end paa Klover og Raigræs. Ti til tolv Tønder paa en Acre regnes for en rundelig Høst.

Boghvede sees sjældent i England. Noget Lidet deraf dyrkes i Norfolk og nogle andre Provindsfer paa lette og fattige Jorder og faaer Lov at modnes; paa andre Steder nedpløies den, som Gjødning, medens den staaer i Blomster.

Klover. Rød, hollandst og guul Klover saaes overalt og rigeligen, dog med mindre Udstrækning og med mindre Held i de vestlige og mellemste, end i alle de andre Provindsfer. At tage rød Klover efter Byg, som en Forberedelse til Hvede ansees for et Beviis paa et fortrinligere Agerbrug i de Districter, hvor man forstaaer den Ting bedst. I det Nordlige saaes fordetmeste Raigræs tilligemed Kloveren, hvor man vil avle Hø; men i det Sydlige, og især i Nærheden af Hovedstaden, saaes Kloveren alene. Hollandst eller hvid Klover bruges især, naar man lægger Jorden ud med Græs. Kunstige Græsarter lægger man i England mindre Bind paa, end i Skotland, hvor Forpagterne dyrke dem paa Grund af deres smaae Græsgange og liden Engbund.

Sainfoin (Esparcette), som ikke lykkes godt, undtagen hvor Grunden eller Underlaget er kalkagtigt, træffes ikke overalt, men dyrkes dog paa mange Steder. Den varer gjerne i 8 til 10 Aar — en meget længere Tid end den siges at kunne holde sig i Frankrig. Den gøres til Hø og Eftergræsningen ædes af Faar eller Dvæg.

Lucerne, næsten beslægtet med Sainfoin, faaes ikke i nogen betydelig Udstrækning undtagen i nogle Dele af Kent og Susser.

Kartofler dyrkes temmelig almindeligen, dog mindre i de vestlige Provindsfer, end i nogen anden Deel af England. April og Mai er den sædvanlige Tid til Røgningen og October til Optagningen. Hvor Landbruget er i god Orden, lægges de i Rader, renses omhyggeligt med Hestehakken og luges med Hænder. Optagningen skeer enten med Plov eller med en dertil indrettet Greb. Productet kan regnes for 8 til 10 og 12 Tønder pr. Acre. Kartofler bruges fordetmeste som Forberedelse til Hvedeistedetfor Brak. Paa nogle Steder er det heller ikke usædvanligt at lægge dem i Jord, som dertil er opbrudt fra Græsleie.

Hvad Kartoflernes nærende Kraft, som Føde for Menneffer angaaer, og det Forhold, som kan antages at være imellem en Acre med Kartofler og en Acre med Hvede, da har der om denne Sag været stor Meningsforskjellighed imellem alle de bedste Forfattere, som derom have skrevet; men desuagtet synes det dog at være en afgjort Sag, at selv der, hvor Jordbunden er bedre til Hvede end til Kartofler, vil en Acre af de sidste dog være istand til at føde dobbelt saamange Personer, som en Acre af den første.

Turnips. Provindsen Norfolk var for lang Tid siden berømt for den sjeldne Størrelse af sine

Turnips og for den Indsigt og det Held, hvormed disse dyrkedes. Men nu saaes denne nyttige og fortræffelige Rodvært, i større eller mindre Udstrækning, næsten i enhver Provinds af England. I de bedst dyrkede Egne radsaaes de bestandigen, men at bredsaae dem er endnu den almindeligste Maade paa mange Steder. De følge meest efter Hvede og Havre, leilighedsviis ogsaa efter Byg og Erter. De saaes især paa lette Jorder og opfyldte, især naar de radsaaes, samme Hensigt som den rene Brak. Turnips ere derfor af betydelig Værd i et Landbrug; thi, foruden at de gjøre det muligt at holde og fede et meget større Antal Creature, og følgelig at samle en meget større Mængde Gjødning, give de en Afgrøde, hvor der ingen var før, uden i nogen Maade at formindste Midlerne til at rense Jorden. Deres Udbytte, naar de bredsaaes, varierer fra 5 til 15 Tønder pr. Acre, hvilket Sidste regnes for en meget god Høst; men i Northumberland og Berwickshire kan en god Høst af den hvide runde Turnips ved Radsaaning beløbe fra 25 til 30 Tønder; af den gule og rotabaga, eller den svenske, nogle faa Tønder mindre. Man har gjort den Bemærkning, at Indførelsen af den forbedrede Turnipsavl i det engelske Landbrug har foranlediget een af hine Revolutioner i Landbovæsenet, som nu og da indtræffe; og, skjøndt denne Revolution fremgik med langsomme og gradvise Skridt, kan den dog nu betragtes som ganske og aldeles fuldført. Førind denne Rodvært

indsøretes, var det umuligt med Held at dyrke lette Jorder eller at udvinde Sædkister, som passede sig for dem. Det var ligeledes vanskeligt nok at føde Besætningen i Vinter- og Foraarsmaanederne; og at opføde Faar og Dvæg til Salg paa Markederne i disse ublide Maanedere var en Sag, man neppe tænkte paa, endfjøl forsøgte, med mindre Hø havde i stort Forraad, hvilket dog kun undertiden var Tilfældet. De Fordele, som opnaaes ved Turnipsavlens, ere derfor af stor Vigtighed. Lette Jorder dyrkes nu med Fordeel og Letthed; Overflødighed af Næring for Mennesker og Dyr tilveiebringes; Jorden kommer til saadan Benyttelse, hvortil den af Naturen er bestemt, og, ved passeligen at renses ved denne forberedende Været, reder en Seng for Græsfrøet, hvori det trives med en større Frødighed, end efter nogen anden Beredning. Anvendelse af Beengjødning til Turnips er een af de største blandt de nyere Forbedringer i Landvæsenet. Den har betydeligen forøget ikke alene Productionen af denne kostelige Kødvarer, men ogsaa de derpaa følgende Afgrøder af Korn og Græs.

Raps dyrkes enten for Frøets Skyld til at presse Olie af, eller som Grønfoder til Faar. Udskillige have gjort den Indvending imod Rapsen, at den udpiner Jorden; imidlertid ere der Andre, som mene, at, naar Jordbunden er skiftet dertil og tilbørligen beredes, naar Skjønksomhed bruges i Henseende til de paafølgende Afgrøder, og naar Halmen, iste-

detfor at brændes, hvilket er den sædvanlige Skif, anvendes til Strøelse for Creature, kan Rapsen i mange Tilfælde være den retteste og fordeeltigste Sæd for en Landmand at lægge sig efter. Hvor den lykkes godt, og Aarstiden er gunstig til at bjerge Afgrøden, giver den undertiden fra 40 til 50 Bushels pr. Acre; men dens Product er meget forskjelligt og usikkert. Dens Blade, som Grønfoder til Faar, overgaaes neppe af nogensomhelst anden Plante.

Kaal har været dyrket i adskillige Aar, som Føde for Dvæg og Faar, men ikke paa ret mange Steder. Dens Dyrkning er meget voveligere, langt mindre fordeeltig og forbunden med uendelig meget større Umage, end Turnipsens.

Gulerødder have længe været dyrkede til Londons Torv paa Suffolks sandede Jorder; men deres Anvendelse til Føde for Creature er egentlig ny, endskjondt de allerede for adskillige Aar siden have været dyrkede i det Store og med meget Held af en kyndig Forpagter i Norfolk. Udbyttet af en Acre med Gulerødder er, efter et Middeltal, 350 Bushels; men den omtalte Forpagter i Norfolk skal have abled 800 Bushels som Middeltal. Heste lide særdeles godt Gulerødder og kunne, naar de gives dem skaarne med lidt Halm og Hø, dermed holdes i en fortræffelig Stand til at gjøre alle Slags almindeligt Arbeide.

Pastinacker ligne Gulerødderne i deres Dyrkningsmaade og Anvendelse, men avles ikke noget-

steds i England i det Store undtagen paa Derne Jersey og Guernsey.

Hør og Hamp. Efter den amerikanske Krig søgte Regjeringen ved Understøttelser at ophjælpe og udbrede Dyrkningen af Hør og Hamp. Men disse Understøttelser ophørte snart igjen, fordi de, som man sagde, kom Godseierne tilgode, istedetfor Forpagterne, da hine gjorde Regning paa en forhøiet Afgift af deres Jorder i Forhold til de givne Understøttelser. Men, om end disse Understøttelser vare komne alene i Forpagternes Lomme, vilde man neppe have havt Marsag til at fortryde paa, at de droges tilbage. Thi det indrommes af de bedste Landmænd, at det i det Hele er langt mindre fordeeligt at dyrke Hør, end Sæd, og det vilde derfor være høist upolitisk at forsøge paa at befordre Dyrkningen af den første fremfor den sidste.

Humle har længe været dyrket i de sydlige Dele af England, især i Kent, hvor der findes en større Mængde af dertil passende Jorder, end i nogen anden Provinds. Dvaliteten af den Humle, der avles paa nogle af disse Steder, er saa fortrinlig, at den altid har Fordring paa den høieste Priis. Humlen lider saameget ved Forandringer i Veirilig, Taage og andre Ulemper, at dens Udbytte er mere forskjelligt, end nogen anden Plantes, idet den undertiden kun udgjør 1 eller 2 og undertiden 15 eller 20 Centner pr. Acre. I 1825 f. Cr. beløb Productionen af Humle sig kun til 5,080,000 Pd., hvor-

imod den det følgende Aar udgjorde 57,227,000 Pd. Middelsproductionen i de 4 Aar, som endte med 1834, har været omtrent 30,000,000 Pund. Uagtet Jor-der, beplantede med Humle, unægteligen kaste Mere af sig, end nogensomhelst anden dyrket Jord, er denne Plante, formedelst dens store Usikkerhed, ialmindelighed en meget ufordeelagtig Dyrkningsartifel. Den frister let til Speculationer, hvorved en Landmands Opmærksomhed kan henledes til Planer, der ikke godt kunne forenes med hans egentlige Kalb. Mr. Ellis, af Westbury-Gaarden ved Rochester, er den største Humledyrker i Kongeriget. Han dyrker 478 Acres med denne Plante, og har i Indsamlings-tiden undertiden brugt 4000 Mennesker. Han giver kun en ufordeelagtig Beretning om dette Foretagende. Imidlertid synes den gradvise Tiltagen af Humle-marcker dog at vise, at denne Plantens Dyrkning enten er fordeelagtigere, end den almindeligen ansees for, eller at Fordelene derved dog idetmindste ere større, end Tabet.

Æbler, Most o. s. v. Der er neppe nogen Landeiendom af nogenlunde Størrelse i de sydlige og sydvestlige Provindser uden en Frugthave med saamange Æbletræer, at Familien deraf kan forsynes med Most. Hertil bruges ikke de finere Haveæbler, men nogle af de uforæblede grovere Slags, der have nogen Vighed med vilde Æbler, da Mostens Godhed mere afhænger af Maaden, hvorpaa den laves, end af Frugtens Bessaffenhed. Hvor Æblemost tilberedes

i store Qvantiteter til Salg, er Frugthavernes Behandling en Sag af yderste Vigtighed; men dette er ikke allevegne Tilfældet. Væremost fabrikeres ogsaa paa sine Steder og ansees endog bedre, end Æblemosten. Man antager, at Mostproductionen i Worcester, Gloucester, Hereforth og Monmouth kan med et Middeltal anslaaes til 30,000 Drhoder. Foruden Æble- og Væremosten, som forsendes til alle Dele af Kongeriget, udføres fra disse samme Provindser store Qvantiteter af Frugt. MiddelsQvantumet af Frugt, som fra Worcestershire alene gjennem Canalerne forsendes til det Nordlige, antages at beløbe til omtrent 1600 og har undertiden været over 2000 Tdr. Kent er berømt for sine Frugthaver af Kirsebær og Lombardske Rødder. De første ere almindelige i de fleste Dele af Landet, de sidste indskrænke sig især til Omegnen af Maidstone, hvor de udstrække sig over flere hundrede Acres.